

СЎЗ САЊАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

8 ЖИЛД, 2 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 8, НОМЕР 2

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 8, ISSUE 2

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА | INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

№2 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2025-2>

Бош муҳаррир:
Тўхтасинов Илҳом
п.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош муҳаррир ўринбосари:

Главный редактор:
Тухтасинов Илхом
д.п.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Editor in Chief:
Tuhtasinov Ilhom
DSc. Professor (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ

Назаров Бахтиёр
академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўғли
ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова
ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким
ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил
ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахиммаед
к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт
Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддиқова Ирода
ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар
ф.ф.д. (Грузия)

Туробов Бекпулат
масбул котиб, PhD, доцент
(Ўзбекистон)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Назаров Бахтиёр
академик. (Узбекистан)

Якуб Умар оглы
д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова
д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бакиева Гуландом
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Миннуллин Ким
д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Керимов Исмаил
д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Куренов Рахыммаед
к.ф.н. (Туркменистан)

Кристофер Джеймс Форт
Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Мирзаев Ибодулло
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Балтабоев Ҳамидулла
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Дустмухаммедов Хуршид
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Лиходзиевский А.С.
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Сиддиқова Ирода
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Шиукашвили Тамар
д.ф.н. (Грузия)

Туробов Бекпулат
отв. секретарь, PhD, доцент
(Узбекистан)

EDITORIAL BOARD

Bakhtiyor Nazarov
academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli
Doc. of philol. scien., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova
Doc. of philol. scien., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim
Doc. of philol. scien., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail
Doc. of philol. scien., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed
Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort
University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar
Doc. of philol. scien. (Georgia)

Turobov Bekpulat
PhD Ass. prof. Senior Secretary
(Uzbekistan)

PageMaker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1. Murodova Mo'tabar Ibodullayevna TILAKLAR VA OLQISHLARNI NUTQIY AKTLAR SIFATIDA LINGVISTIK NUQTAI NAZARDAN TAHLILI...	5
2. Yusupova Soxiba Islombek qizi O'ZBEK BOLALAR O'YIN QO'SHIQLARIDA ATOQLI OTLARNING QO'LLANILISHI.....	9
3. Lolayeva Gulniso Geldiyorovna GAZETA MATNINING UMUMIY VAZIFALARI.....	13
4. Sharopova Ra'no, Karimova Latofat HOZIRGI O'ZBEK TILIDA "TARBIYA" LEKSIK-SEMANTIK MAYDONI TARKIBI VA TASNIFIQA OID QARASHLAR.....	18
5. Намазова Манзура Ураковна ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ И СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ЖИЗНИ И ЧАСТИ ИММИГРАНТОВ В УЗБЕКСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ.....	24
6. Sadriddinzoda Safiya Shaxobiddinovna AMPHIBOLOGY IN ENGLISH RELIGIOUS LEXICOLOGY.....	32
7. Esirgapov Mukhiddin Nizomiddinovich THE INFLUENCE OF THE INTERNET AND DIGITAL TECHNOLOGIES ON THE ENGLISH LANGUAGE.....	37
8. Karimova Dilorom Shavkatovna VERBAL AND NON-VERBAL INTERPRETATION OF THE CONCEPTS OF "DEATH" AND "LIFE".....	43
9. Narzullaeva Dilnoza Sanatovna CONCEPTUAL METAPHOR THEORY: EXPLORING THE ROLE OF METAPHOR IN CONCEPTUALIZING ABSTRACT CONCEPTS.....	48
10. Шахзод Турниязов ЎЗБЕК ТИЛИГА ҚИЛИНАЁТГАН ЗАМОНАВИЙ БАДИИЙ ТАРЖИМАЛАРДА МУАЛЛИФ УСЛУБИНИ САҚЛАШ МАСАЛАСИГА ДОИР (О. ГЕНРИ ҲИКОЯЛАРИ МИСОЛИДА).....	52
11. Matkarimova Gulira'no Abdullayevna XALQ OG'ZAKI IJODI VA MIFOLOGIK MANBALARDA UCHRAYDIGAN FITONIMLARNING INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLARI.....	63
12. Алена Ялмагиевна Иванова ВЛИЯНИЕ КОНФУЦИАНСТВА НА ПРОЯВЛЕНИЕ ЭМОЦИЙ.....	68
13. Yunusova Gulshoda Dilshadovna EKVIVALENTLIK VA FE'L VALENSIYASI.....	80
14. Eshboyev Qahramon Bakir o'g'li O'ZBEK TILI SINONIMIK LUG'ATLARIDA DARAJALANISH METODOLOGIYASI.....	85
15. To'liboyeva Gulnura Baxadir qizi PEYZAJ BADIY VOSITA SIFATIDA (O'ZBEK VA QORAQALPOQ SHE'RIYATI MISOLIDA).....	91
16. Холбобоева Нилуфар Бахтиёр кизи НАВОИЙГА ТАХМИС.....	96
17. Сайымбетов Шарафатдин Уракбаевич И. ЮСУПОВНИНГ «ДАЛА АРМОНЛАРИ» ПОЭМАСИДА ИНДИВИДУАЛ МЕТАФОРЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ ВА БАДИИЙ ВАЗИФАЛАРИ.....	102
18. Комила Мамадиёрова ОНОМАСТИК БИРЛИКЛАРНИНГ ИНТЕГРАЦИОН ТАБИАТИ ХУСУСИДА.....	106
19. Xolova Muyassar Abdulhakimovna O'ZBEK SHEVALARIDA FONETIK O'ZGARISHLAR (Surxondaryo viloyati misolida).....	111
20. Malika Soliyeva INGLIZ TILIDAGI INTONATSIYANING AYRIM FONOSTILISTIK XUSUSIYATLARI.....	118
21. Комила Мамадиёрова ОНОМАСТИК БИРЛИКЛАРНИНГ УСЛУБИЙ ФУНКЦИЯЛАРИ ХУСУСИДА.....	122

22. Xurinsa Xudoyberdiyeva TROPLARNING USLUBIY XUSUSIYATI (Xosiyat Rustamova lirikasi misolida).....	128
23. Israilova Sayera Tashpulat qizi INTERFAOL USULLAR ORQALI INGLIZ TILIDA O‘QISH KO‘NIKMASINI RIVOJLANTIRISH (Tarix yo‘nalishi talabalari uchun).....	133
24. Israilova Sayera Tashpulat qizi INGLIZ XALQ ERTAKLARI ORQALI BOSHLANG‘ICH SINFLARIDA O‘QUVCHILARIDA O‘QISH KO‘NIKMASINI RIVOJLANTIRISH.....	137
25. Комила Мамадиёрова ОНОМАСТИК БИРЛИКЛАРНИНГ ИНТЕГРАЦИОН ТАБИАТИ ХУСУСИДА.....	143
26. Робиға Мамбетова ҚОЗОҒИСТОН ЎЗБЕКЛАРИ ФОЛЬКЛОР АСАРЛАРИНИНГ ЛИНГВОМАДАНИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ.....	149
27. Ҳамидулла Годжиев ТУРКИСТОН ЖАДИДЧИЛИК ҲАРАКАТИНИНГ УМУММАЪРИФИЙ – УМУМАДАБИЙ ТАМОЙИЛЛАРИ.....	154
28. Ergashova Rano Turaevna LINGUISTIC FEATURES OF AVIATION TERMINOLOGY IN ENGLISH, RUSSIAN, AND UZBEK LANGUAGES: SPECIFICITIES AND COMMONALITIES.....	160
29. Bobir Maxammadov MIKROSOFT VINDOVS OPERATSION TIZIMI TERMINLARINING LEKSIKOGRAFIK TAVSIFI MASALALARI: MUAMMOLAR VA VAZIFALAR.....	170
30. Xalimova Firuza Rustamovna POETIK MATNDA BADIY KONSEPTLAR VA METAFORALARNING KOGNITIV-ESTETIK TALQINI.....	176
31. Комила Мамадиёрова ОНОМАСТИК БИРЛИКЛАРНИНГ ИНТЕГРАЦИОН ТАБИАТИ ХУСУСИДА.....	182
32. Матлуба Шукурова ЭНАХОН СИДДИҚОВА ШЕЪРИЯТИДА “АЁЛ” КОНЦЕПТИНИНГ АКТУАЛЛАШУВИ.....	187
33. Tashkulova Zarnigor “SHARQ” KONSEPTI SEMANTIK MAYDONIDA PEYZAJNING IFODALANISHI (S. MOEM HIKOYALARI MISOLIDA).....	195

Israilova Sayera Tashpulat qizi

Toshkent iqtisodiyot va pedagogika universiteti

Tillar va maktabgacha ta'lim katedrasi mudiri

Filologiya fanlari bo'yicha falasafa doktori

e-mail: sayyora.is@mail.ru

INGLIZ XALQ ERTAKLARI ORQALI BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA O'QISH KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRISH

 <https://doi.org/10.5281/zenodo.17087424>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada o'quvchilarning o'qish ko'nikmasini shakllantirish va rivojlantirishda ingliz xalq ertaklaridan samarali foydalanish masalalari yoritiladi. Xalq og'zaki ijodiyoti namunalarining til o'rganishdagi ahamiyati, ayniqsa, ertaklar orqali til va madaniyatga oid bilimlarni singdirish imkoniyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: o'qish ko'nikmasi, xalq ertaklari, ingliz tili, til o'rganish, madaniyat, lisoniy kompetensiya.

ABSTRACT

This article examines the effective use of English folk tales in the formation and development of students' reading skills. It scientifically analyzes the importance of examples of folk oral creativity in language learning, in particular the possibility of acquiring knowledge about language and culture through fairy tales.

Keywords: reading skills, folk tales, English language, language learning, culture, language competence.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается эффективное использование английских народных сказок в формировании и развитии навыков чтения учащихся. Научно анализируется значение образцов народного устного творчества в изучении языка, в частности возможности усвоения знаний о языке и культуре через сказки.

Ключевые слова: навыки чтения, народные сказки, английский язык, изучение языка, культура, языковая компетенция.

Kirish

Zamonaviy ta'lim jarayonida chet tilini o'rganish ko'p qirrali va tizimli yondashuvni talab etadi. Ayniqsa, ingliz tilini o'rganishda o'quvchilarning asosiy lisoniy kompetensiyalarini shakllantirish muhim hisoblanadi. Ushbu kompetensiyalardan biri sifatida o'qish ko'nikmasi alohida o'rin tutadi. O'qish orqali o'quvchi tilni anglaydi, yangi so'zlarni o'zlashtiradi, grammatika va sintaksisga oid bilimlarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, o'qish matnlari orqali madaniy va

axloqiy tushunchalarni ham singdirish mumkin. Bu borada xalq ertaklari – ayniqsa, ingliz xalq ertaklari – juda muhim vosita sifatida e'tirof etiladi.

Ingliz xalq ertaklari – xalqning og'zaki ijodiga mansub bo'lib, unda xalq donishmandligi, axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy munosabatlar hamda estetik did mujassamdir. Bu ertaklar sodda tilda yozilganligi, aniq syujet va takrorlovchi strukturalarga egaligi sababli boshlang'ich va o'rta bosqich o'quvchilari uchun juda qulay material hisoblanadi. Ayniqsa, tilni endigina o'rganayotgan bolalar ertaklar orqali ingliz tilining tuzilishi, talaffuzi va madaniyatiga tabiiy ravishda kirib boradilar.

Ushbu maqolada ingliz xalq ertaklari asosida o'qish ko'nikmasini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Maqolada, shuningdek, ertaklar orqali o'quvchilarning so'z boyligini oshirish, matnni tushunish, qayta hikoya qilish va ijodiy tafakkurini rivojlantirish imkoniyatlari yoritiladi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, u maktab amaliyotida o'qish ko'nikmalarini shakllantirishda yangi, milliy va xalqaro pedagogik tajribalarni uyg'unlashtirishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning metodologik asoslari

Mazkur tadqiqot zamonaviy til o'qitish nazariyalari, ta'limda kommunikativ yondashuv va bolalar adabiyotining ta'limiy ahamiyatiga tayangan holda amalga oshiriladi. Tadqiqot ingliz xalq ertaklaridan foydalanish orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish ko'nikmasini rivojlantirishning samarali usullarini aniqlashga qaratilgan.

Metodologik asos sifatida quyidagi nazariy yondashuvlar tanlab olindi:

- 1. Konstruktivistik yondashuv** zamonaviy ta'lim nazariyasida eng asosiy va samarali yondashuvlardan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuvning asosiy g'oyasi shundaki, o'quvchi bilimni tayyor shaklda qabul qilmaydi, balki uni o'z faoliyat jarayonida, shaxsiy tajribasi asosida quradi va shakllantiradi. Bunda o'quvchi — bilish subyekti sifatida ko'riladi va u mustaqil ravishda o'rganayotgan ma'lumotni anglaydi, tahlil qiladi va shaxsiy bilim tizimiga integratsiya qiladi. Til shunos olim **Jan Piagetning** fikricha, bola bilimni tashqi manbadan emas, balki atrof-muhit bilan faol muloqot jarayonida o'z tajribasi orqali egallaydi. U bilim olish jarayonini assimilyatsiya (eski bilimlarga yangi ma'lumotlarni qo'shish) va akomodatsiya (eski bilimlarni yangilash yoki o'zgartirish) orqali sodir bo'ladigan jarayon deb hisoblaydi. Bu nazariyaga ko'ra, o'qish faoliyati ham o'quvchining ilgari o'rganilgan til bilimlari bilan yangi matn mazmunini solishtirish, tushunish va o'zlashtirish orqali amalga oshadi. **Vygotskiy** esa konstruktivistik yondashuvga sotsiomadaniy komponentni qo'shadi. Unga ko'ra, o'quvchining bilim olishi jarayoni ijtimoiy muhit — ya'ni ota-ona, o'qituvchi va tengdoshlar bilan muloqot orqali rivojlanadi. U "yaqindan rivojlanish zonasi" tushunchasini kiritgan bo'lib, bu o'quvchining mustaqil ravishda bajarolmaydigan, ammo boshqa shaxs (masalan, o'qituvchi) yordami bilan bajara oladigan vazifalar doirasini ifodalaydi. Bu yondashuv ingliz tili o'qitish jarayonida o'quvchilarning o'zaro hamkorlikda o'rganishini, ayniqsa guruhda ishlashda o'z samarasini beradi. Konstruktivistik yondashuv o'qish ko'nikmasini shakllantirishda juda muhim rol o'ynaydi, chunki o'quvchi matnni o'qishda faol ishtirokchi bo'ladi, passiv qabul qiluvchi emas. U matndagi yangi so'z, ibora, kontekstual ma'lumotlarni ilgari bilganlari bilan taqqoslab, mustaqil anglashga intiladi. Ular ertak matnlaridagi muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, personajlar harakatiga baho berish orqali o'quvchining tanqidiy fikrlash, tushunish va xulosa chiqarish ko'nikmalari rivojlanadi.

Shuningdek, ertak asosida yaratilgan topshiriqlar (savol-javoblar, dramatisatsiya, suhbatlar) orqali o'quvchilar orasida ijtimoiy muloqot vujudga keladi. Bu esa Vygotskiy aytgan ijtimoiy omilning o'rganishdagi o'rnini yaqqol ko'rsatadi.

1. Kommunikativ yondashuv - bu til o'rgatishning zamonaviy, samarali va amaliy yondashuvidir. Bu yondashuvning asosiy maqsadi o'quvchilarning chet tilida erkin va mazmunli muloqot qila olish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. An'anaviy grammatik-o'qitish yondashuvlaridan farqli o'laroq, kommunikativ yondashuv tilni faqat grammatik qoidalar to'plami sifatida emas, balki **real hayotiy vaziyatlarda muloqot qilish vositasi** sifatida o'rgatadi.

Ushbu yondashuv XX asrning 70–80-yillarida **Chomsky, Hymes, Halliday, va Canale & Swain** kabi tilshunos va metodistlar tomonidan ishlab chiqilgan. Ular til kompetensiyasini faqat grammatik

bilimlar bilan cheklamay, balki **kommunikativ kompetensiya** (ya'ni tilni to'g'ri kontekstda ishlata olish qobiliyati) degan tushunchani ilgari surishgan. **Canale va Swain** (1980) tomonidan kommunikativ kompetensiya quyidagi tarkibiy qismlarga ajratiladi:

1. **Grammatik kompetensiya** – grammatik qoidalarni bilish va qo'llay olish.
2. **Sotsiolingvistik kompetensiya** – tilda ijtimoiy holatlarga mos gapira olish.
3. **Diskursiv kompetensiya** – fikrlarni mantiqiy va izchil ifodalash.
4. **Strategik kompetensiya** – til bilmaslikdagi bo'shliqlarni to'ldira olish (masalan, sinonimdan foydalanish, imo-ishora qilish, so'rash).

O'qish — bu faqat matnni ko'rish va tarjima qilish emas, balki muayyan kontekstda ma'lumotni tushunish, uni anglash va unga nisbatan munosabat bildirish demakdir. Kommunikativ yondashuvda o'quvchi matndan foydalangan holda:

- savol-javobda ishtirok etadi,
- o'qiganini muhokama qiladi,
- o'z fikrini bildiradi,
- personajlar o'rnida gapirishga harakat qiladi.

Bu jarayonda o'quvchi o'qigan ertak matnini faqat passiv ravishda qabul qilmaydi, balki uning asosida faol muloqotga kirishadi. Masalan, ingliz xalq ertaklarini o'qib, o'quvchilar:

- personajlar o'rtasidagi suhbatni sahnalashtiradilar (rol o'ynash),
- ertakdagi muammo haqida bahslashadilar,
- ertakka muqobil yakun yozadilar,
- real hayotdagi shunga o'xshash holatlarni muhokama qiladilar.

Bu esa integrativ til ko'nikmalarini (o'qish, gapirish, tinglab tushunish, yozish) bir vaqtning o'zida rivojlantirishga xizmat qiladi.

3. Lingvokulturologik yondashuv zamonaviy chet tilini o'qitish metodikasida muhim o'rin egallaydi. Ushbu yondashuvga ko'ra, til va madaniyat o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, tilni o'rganish — bu shu til egalarining madaniyati, qadriyatlarini, dunyoqarashi va ijtimoiy xulq-atvor me'yorlarini ham o'rganishdir. Demak, til o'rganuvchi shunchaki lug'at va grammatikani emas, balki mazkur til orqali ifodalanadigan madaniy kontekstni ham tushunishga harakat qiladi.

Bu yondashuvda til faqat aloqa vositasi emas, balki millatning tarixiy, axloqiy, ma'naviy va estetik tajribasini ifodalovchi ko'zgidir. Lingvokulturologik yondashuv va chet tili o'qitish jarayonida lingvokulturologik yondashuv quyidagilarni ko'zda tutadi:

- O'quvchilar tilni madaniy kontekstda o'rganadilar (masalan, bayramlar, odatlar, salomlashish shakllari, iboralar, hazillar).
- O'quvchi til egalarining mentaliteti va qadriyatlarini anglab boradi (masalan, "indirect communication", polite speech, understatement – ingliz madaniyatiga xos).
- Matn, ayniqsa badiiy matn orqali til va madaniyat uyg'un holda o'rgatiladi.

Bu yondashuv o'quvchilarda madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishni ham nazarda tutadi – ya'ni, boshqa madaniyat vakillari bilan to'g'ri va mos tarzda muloqot qilish ko'nikmasi shakllanadi.

Ingliz xalq ertaklari — ingliz xalqining qadriyatlarini, axloqiy me'yorlari, ijtimoiy munosabatlari, urf-odatlarini va dunyoqarashi ifodasi bo'lgan matnlardir. Ular o'quvchilarga ingliz tilida yozilgan madaniyatni jihatdan boy va semantik jihatdan chuqur matnlarni o'qish imkonini beradi.

Masalan: "Goldilocks and the Three Bears" ertagi orqali mehmonga qanday munosabatda bo'lish, shaxsiy hududga hurmat, muvozanatli xulq kabi g'oyalar singdiriladi. "Jack and the Beanstalk" – mehnat, xavf, sadoqat va uddaburonlik kabi qadriyatlarni o'z ichiga oladi. "Little Red Riding Hood" – ogohlik, ishonuvchanlik, oilaviy qadriyatlar mavzusida ingliz jamiyatiga xos ijtimoiy saboqlarni ifodalaydi.

Shuningdek, ertaklar orqali o'quvchilar idiomalar, archaik ifodalar, madaniy konnotatsiyalar, realliyalar (real-life concepts) bilan tanishadi. Bu esa ularning nafaqat til, balki madaniyatni ham to'g'ri tushunishiga xizmat qiladi.

4. Multimodal yondashuv - zamonaviy ta'limda bilimlarni yetkazish va o'zlashtirish jarayoni nafaqat matn, balki bir nechta axborot kanallari orqali amalga oshirilmoqda. Shu sababli **multimodal**

yondashuv bugungi kunda til o‘qitish metodikasida dolzarb yondashuvlardan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuvga ko‘ra, ta‘lim jarayonida bir nechta vosita va formatlar – matn, rasm, tovush, video, imoishora, harakat, texnologiyalar – birgalikda qo‘llaniladi, bu esa axborotni osonroq qabul qilish va mustahkamlashga xizmat qiladi.

"**Multimodal**" atamasi "multi" (ko‘p) va "modal" (ifoda shakllari) so‘zlaridan tashkil topgan bo‘lib, bir nechta ifoda usullarining uyg‘unligi degan ma‘noni anglatadi. Ta‘limda bu yondashuv:

- turli axborot kanallarini faollashtiradi (vizual, eshituv, kinestetik va boshqalar),
- o‘quvchilarning o‘rganish uslublariga moslashadi,
- axborotni kontekstda, aniq va tushunarli yetkazadi.

Shunday qilib, multimodal yondashuv orqali o‘quvchilar nafaqat o‘qiydi, balki ko‘radi, eshitadi, tasavvur qiladi va harakat qiladi, ya‘ni faol ishtirokchi sifatida ta‘lim jarayoniga kirishadi.

Til o‘rganishda ayniqsa o‘quvchilarning tilga bo‘lgan qiziqishini oshirish va ularning faol ishtirokini ta‘minlash uchun multimodal yondashuv juda foydalidir. Quyidagi vositalar multimodal yondashuvda keng qo‘llanadi:

- Matnli ma‘lumotlar: ertaklar, hikoyalar, dialoglar.
- Vizual vositalar: rasm, video, slaydlar, animatsiyalar.
- Eshituv vositalari: audio ertaklar, qo‘shiqlar, suhbatlar.
- Interaktiv vositalar: teatr o‘yinlari, rolli mashqlar, fleshkartlar.
- Texnologik vositalar: mobil ilovalar, interaktiv doskalar, QR kodlar orqali o‘qish materiallari.

Bu turli modal formatlar orqali tilni tushunish, eslab qolish va foydalanish ko‘nikmasi samaraliroq rivojlanadi.

Ingliz xalq ertaklari multimodal yondashuvni tatbiq etish uchun juda qulay manbalar hisoblanadi, chunki ular:

- tasvirga boy, personajlar, joylar va voqealarni ko‘z oldiga keltirishga yordam beradi;
- ko‘plab audio va video formatlarda mavjud (masalan, YouTube’dagi multfilmlar, audio kitoblar);
- oson dramatisatsiya qilish (rol o‘ynash) imkonini beradi;
- vizual materiallar – personajlarning suratlari, harita, voqea ketma-ketligi – bilan boyitilishi mumkin;
- o‘quvchining barcha his-tuyg‘ularini jalb qiladi: eshitish, ko‘rish, harakat, gapirish.

Ilmiy-tadqiqot usullari:

Tadqiqot usuli	Maqsadi
Tahlil (analiz)	Ingliz xalq ertaklari til birikmalari, sintaksis va leksik birliklar jihatidan o‘rganiladi.
Solishtirish	Ingliz va o‘zbek xalq ertaklari o‘rtasidagi o‘xshash va farqli jihatlar aniqlanadi.
Tajriba-sinov usuli	O‘quvchilarda ertaklarni o‘qish orqali o‘qish ko‘nikmasining o‘zgarishi aniqlanadi.
Kuzatuv	O‘quvchilarning darsdagi ishtiroki va faoliyati kuzatilib, tahlil qilinadi.
Sotsiologik so‘rov (anketalar, suhbatlar)	O‘qituvchi va o‘quvchilarning munosabati, qiyinchiliklari va takliflari aniqlanadi.

Tajriba ishlari shakli

Tajriba ishlari odatda quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

1. **Boshlang‘ich diagnostika** – o‘quvchilarning dastlabki o‘qish darajasini aniqlash (matnni tushunish, so‘z boyligi, o‘qish tezligi).
2. **Intervensiya (ta‘sir o‘tkazish)** – dars jarayoniga ingliz xalq ertaklari asosidagi mashqlar, dramatisatsiya, o‘yinlar, so‘z boyligi topshiriqlari kiritiladi.

3. **Natijaviy baholash** – eksperimentdan keyingi o‘quvchilarning o‘qish ko‘nikmasidagi o‘zgarishlar aniqlanadi va statistik jihatdan tahlil qilinadi.

Bugungi kunda ingliz tilini o‘rganishda faqat grammatik qoidalarni o‘zlashtirish yetarli emas, balki tilni kontekstda to‘g‘ri tushunish va fikrni matn orqali tahlil qilish, ifodalash ham muhim sanaladi. O‘quvchilarda o‘qish ko‘nikmasini shakllantirishda matn tanlovi katta ahamiyatga ega. Ingliz xalq ertaklari bu borada nihoyatda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Avvalo, ertaklar o‘zining soddaligi, takrorlovchi iboralari, ravshan syujeti bilan boshlang‘ich va o‘rta maktab o‘quvchilari uchun mos keladi. Masalan, “The Three Little Pigs”, “Little Red Riding Hood” kabi ertaklar o‘zbek maktab o‘quvchilari uchun ham tushunarli bo‘lishi, obrazlarning aniq bo‘lishi va hikoya chizig‘ining mantiqiyliigi bilan ajralib turadi. Bu holat o‘quvchining matnini o‘qib, tushunish ko‘nikmasini bosqichma-bosqich rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, xalq ertaklari til o‘rganish jarayonida interaktiv metodlar orqali qo‘llanilganda o‘quvchining matn bilan faol ishlash ko‘nikmasi kuchayadi. Ertakni ovoz chiqarib o‘qish, rolda ijro qilish, matn asosida savol-javob tuzish, ertakning davomini o‘ylab topish yoki o‘zbek tiliga tarjima qilish kabi faoliyatlar o‘qish jarayonini jonlantiradi. Bu metodlar o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, kontekstni tushunish va ifodalay olish ko‘nikmalarini kuchaytiradi.

Shuningdek, ertaklar orqali madaniyatlararo taqqoslash ham mumkin. Masalan, ingliz va o‘zbek ertaklaridagi qahramonlar, voqealar rivoji, axloqiy xulosalar tahlil qilinadi. Bu esa o‘quvchining faqat til emas, balki global fikrlash, madaniy tafovutlarni tushunish ko‘nikmasini ham rivojlantiradi.

Ko‘plab tadqiqotchilar fikricha, xalq ertaklari orqali til o‘rganish – o‘quvchini ruhiy jihatdan ham qo‘llab-quvvatlaydi, chunki ertak matnlari ko‘pincha ijobiy yakun bilan tugaydi va ishonch, sabr, mehnatga undaydi [1]. Bu holat psixologik jihatdan o‘quvchilarda til o‘rganishga nisbatan ijobiy munosabat shakllanishiga yordam beradi.

Ingliz xalq ertaklarining o‘quv jarayonidagi ahamiyati. Xalq ertaklari – har bir xalqning madaniy merosi bo‘lib, unda tilga xos o‘ziga xosliklar, qadriyatlar, ijtimoiy hayot aks etadi. Ingliz xalq ertaklari (masalan, The Three Little Pigs, Goldilocks and the Three Bears) tilni sodda, lekin obrazli shaklda o‘rgatadi va bu orqali til o‘rganishni qiziqarli va samarali qiladi.

O‘quvchilarda o‘qish ko‘nikmasini rivojlantirishda quyidagi yo‘nalishlar muhim sanaladi:

- **Lug‘at boyligini oshirish:** Ertaklarda tez-tez uchraydigan so‘z va iboralar bolalar tilini kengaytiradi. Masalan, “Once upon a time”, “They lived happily ever after” kabi iboralar ko‘p uchraydi va til o‘rganishga madad beradi [2].
- **Tushunish va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish:** Ertaklarda sodda syujet bo‘lsa-da, voqealar ketma-ketligini tushunish orqali o‘quvchilar mantiqiy bog‘liqlikni anglashi zarur bo‘ladi. Bu esa fikrni o‘qish orqali tahlil qilishni o‘rgatadi [3].
- Madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirish: Ingliz xalq ertaklari orqali o‘quvchilar boshqa xalqlarning qadriyatlarini, urf-odatlarini bilan tanishadi, bu esa madaniyatlararo muloqot ko‘nikmasini shakllantiradi [4].

Xulosa

Ingliz xalq ertaklaridan foydalanish orqali o‘quvchilarning o‘qish ko‘nikmasini rivojlantirish samarali usul hisoblanadi. Ertaklar orqali til o‘rganish nafaqat lug‘aviy boylikni oshiradi, balki tushunish, fikrlash va madaniyatni o‘rganish ko‘nikmalarini ham shakllantiradi. Shuning uchun, xalq ertaklari asosida tuzilgan o‘quv dasturlari ta‘lim sifatini oshirishda muhim rol o‘ynaydi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz xalq ertaklaridan foydalanish o‘quvchilarda o‘qish ko‘nikmasini rivojlantirishning samarali va qiziqarli usullaridan biridir. Ertaklar tili soddaligi, mazmuni esa boyligi bilan farqlanadi. Ushbu matnlar orqali o‘quvchilar yangi so‘zlarni o‘zlashtiradi, matnini tushunish, tahlil qilish, qayta hikoya qilish kabi ko‘nikmalarga ega bo‘ladi. Shuningdek, xalq ertaklari madaniy axborot manbai sifatida ham til o‘rganishga keng zamin yaratadi.

Shu bois, ingliz tili darslarida xalq ertaklaridan foydalanish bo‘yicha metodik yondashuvlarni yanada takomillashtirish, maktab dasturlariga integratsiya qilish va o‘quvchilarning yoshiga mos materiallarni tanlash orqali o‘qish ko‘nikmalarini yanada samarali shakllantirish mumkin.

Quyidagi dars jarayonida foydalanish mumkin bo'lgan amaliy tavsiyalar:

- **Dramatik o'qish:** Ertaklarni o'qishdan tashqari, ularni rolli o'yin sifatida sahnalashtirish o'quvchilarning nafaqat o'qish, balki talaffuz, ifoda va nutq ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.
- **Rasmlar asosida hikoya tuzish:** Rasmi ertak kitoblari orqali o'quvchilar matnni tushunib, qayta hikoya qilishni o'rganadilar.
- **So'zlar bilan ishlash:** Har bir ertak asosida yangi so'zlar bilan ishlash (kartochkalar, so'z yoyi, sinonimlar topish) o'qish ko'nikmasini mustahkamlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Zipes, J. (2006). *Why Fairy Tales Stick: The Evolution and Relevance of a Genre*. Routledge.
2. Wright, A. (1995). *Storytelling with Children*. Oxford University Press.
3. Ellis, G. & Brewster, J. (2002). *Tell it Again!: The Storytelling Handbook for Primary English Language Teachers*. Penguin English.
4. Kramsch, C. (1993). *Context and Culture in Language Teaching*. Oxford University Press.
5. Hasanov B. (2021). *Zamonaviy chet tili o'qitish metodikasi*. Toshkent: O'zbekiston pedagogika nashriyoti.
6. Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. New York: International Universities Press.
7. Canale, M., & Swain, M. (1980). *Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing*. *Applied Linguistics*, 1(1), 1–47.
8. Risager, K. (2006). *Language and Culture: Global Flows and Local Complexity*. *Multilingual Matters*.
9. Kress, G., & Van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold.
10. Wright, A. (1995). *Storytelling with Children*. Oxford University Press.
11. Jones, D. (2008). *Teaching English through Stories*. Cambridge University Press.

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ

8 ЖИЛД, 2 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА

ТОМ 8, НОМЕР 2

INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

VOLUME 8, ISSUE 2

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; E-mail: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000